

Кіреєнко К. В. Карітативні ознаки концепту КОХАННЯ у фольклорно-магічних картинах світу українських, англійських та французьких любовних замовлянь / К. В. Кіреєнко // Наукові записки. – Випуск 137. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : Видавець Лисенко В.Ф., 2015. – 652 с. – С. 482 – 485.

КАРІТАТИВНІ ОЗНАКИ КОНЦЕПТУ КОХАННЯ У ФОЛЬКЛОРНО-МАГІЧНИХ КАРТИНАХ СВІТУ УКРАЇНСЬКИХ, АНГЛІЙСЬКИХ ТА ФРАНЦУЗЬКИХ ЛЮБОВНИХ ЗАМОВЛЯНЬ

УДК 811.133.1'373.7:392

Катерина КІРЕЄНКО (Луганськ, Україна)

У статті розглянуто українські, англійські та французькі любовні замовляння під кутом зору когнітивної лінгвістики з метою дослідження репрезентації в них концепту КОХАННЯ. Увагу зосереджено на аналізі карітативних ознак концепту КОХАННЯ в українській, англійській та французькій фольклорно-магічних картинах світу, встановлено їх кількість та відсоткову вагомість у структурі дослідженого концепту. Виокремлено такі особливості фольклорно-магічної картини світу як формальність фольклорної лексики, широка парадигматичність і узагальненість семантики фольклорного слова, семіотичність слова у фольклорі, персоніфікація, суміжність, аналогія.

***Ключові слова:** загальне мовознавство, когнітивна лінгвістика, концептуальний аналіз, концепт, картина світу, фольклор, магія, замовляння.*

The author of the article analyzes Ukrainian, English and French love spells from the perspective of cognitive linguistics in order to study the representation of the concept LOVE in them. Attention is focused on the analysis of those characteristics of the concept LOVE that represent care in Ukrainian, English and French folklore-magic world view. The number and percentage weight of each characteristic in the structure of the studied concept are determined as well as such features of a folklore-magic world view as formality of folklore vocabulary, broad paradigmatics and generalization of semantics of a folklore word, semiotic nature of the folklore word, personification, contiguity, analogy.

***Key words:** general linguistics, cognitive linguistics, conceptual analysis, concept, world view, folklore, magic, spells.*

Антропоцентричний та функціональний принципи сучасної лінгвістики передбачають погляд на мовні факти з позиції носія мови, що зумовлює

зосередження уваги на структурі мовлення (мовленнєвого акту) і способах спілкування, дослідженні мови у зв'язку з виконуваною нею соціальною функцією. Загальне посилення інтересу до магії як культурного феномена, до магичної практики різних народів, зокрема й до магії вербальної, вимагає осмислення специфіки функціонування мови в цій сфері народного життя. У зв'язку з цим актуальним є аналіз замовлянь як текстів, що функціонують у сакральній сфері буття народу, виявляють різні аспекти реалізації магичної функції мови, репрезентують своєрідну картину світу, оскільки вони є продуктом особливої світоглядної системи. На сьогоднішній день дослідження замовлянь реалізовано в кількох напрямках: реконструкції первинного ритуально-міфологічного змісту замовлянь (Л. Е. Гарнер, Ф. Грендон, Дж. Греттен, Е. Доббі, О. М. Єлеонська, Ч. Зінгер, М. Кемерон, О. Кокейн, Б. К. Малиновський, В. Мансікка, Г. Стормз, В. М. Топоров, Л. Уестон, А. Фолі, О. О. Черепанова та ін.); їхньої семантики та синтактики (А. Беттс, С. Гауер, Ф. Голтон, А. Дукерт, М. Нельсон, Е. В. Померанцева, С. М. Толстая, Г. Чікерінг, О. В. Юдін); зв'язку з медичною практикою (А. ван Аредалл, М. Кемерон, О. Кокейн, М. Лівінгстоун, І. Ю. Черепанова) [2: 1]. **Актуальність** статті зумовлено відсутністю праць, у яких українські, англійські та французькі любовні замовляння було б проаналізовано у зіставному аспекті під кутом зору когнітивної лінгвістики з метою дослідження репрезентації в них концепту КОХАННЯ. Пропонована розвідка є частиною комплексного лінгвістичного дослідження і має на **меті** виявити карітативні ознаки концепту КОХАННЯ в українській, англійській та французькій фольклорно-магічних картинах світу. **Об'єктом** вивчення є тексти любовних замовлянь української, англійської та французької вербальних магічних традицій. **Предмет дослідження** – вербалізація карітативних ознак концепту КОХАННЯ в українській, англійській та французькій фольклорно-магічних картинах світу. **Матеріалом** дослідження слугують збірники українських замовлянь, упорядковані М. Г. Василенком, Т. М. Шевчуком (1991), О. М. Таланчук (1992), М. Н. Москаленком (1993), В. П. Фісуном (1998); збірники англійських

замовлянь, упорядковані D. Zimmermann, K. A. Gleason (2000), G. Dunwich (2001), C. Eason (2001), M. Johnstone (2003), S. Knight (2003), P. J. Ball (2007); збірники французьких замовлянь, упорядковані Ph. Saint-Martin (2001), P. Guérin (2002), D. Phild (2003), A. Travoff (2005), L. Pavesi (2007), M.-Ch. Delmas (2009). Усього проаналізовано 318 текстів любовних замовлянь (69 українських, 120 англійських, 129 французьких).

Замовляння функціонують у сфері сакрального буття народу та репрезентують своєрідну світоглядну систему, особливу фольклорно-магічну картину світу, що є продуктом найдавнішого магічного світогляду, для якого характерна віра у всеосяжний зв'язок усього суцього, у безперервність буття, емоційно-образне сприйняття світу, одухотворення природи. На мовленнєвому рівні зазначені світоглядні особливості знаходять відображення в персоніфікації, суміжності, аналогії. Своєрідне сприйняття часу-простору (все існує завжди, ніколи й нікуди безслідно не зникає, а лише переміщується в просторі) зумовлює особливу семантику граматичних форм часу, особливе смислове й функціональне навантаження локативів, синтаксичних спонукальних та інфінітивних конструкцій. Відносини, що виникли між системою традиційних культурних смислів, яка утворює фольклорно-магічну картину світу, та мовними засобами, що її репрезентують, багато у чому відмінні від аналогічних у нефольклорній сфері. При цьому специфічними явищами фольклорно-магічної картини світу є формальність фольклорної лексики, широка парадигматичність і, як наслідок, узагальненість семантики фольклорного слова, а також семіотичність слова у фольклорі. У вербальній реалізації фольклорно-магічної картини світу знаходять відображення стереотипи традиційної народної культури. Загальна міфологічна орієнтація національної концептуальної картини світу детермінована набором функцій міфу як динамічної концептуальної системи, спрямованої насамперед на пояснення світового порядку та визначення місця індивіда в ньому, а також особливостями міфопоетичної логіки, котра оперує ментальними образами, що

постають унаслідок взаємодії глибинних архетипів свідомості та колективного несвідомого [2: 5-6].

Аналіз текстів українських любовних замовлянь дав змогу виявити 41 семантико-когнітивну ознаку концепту КОХАННЯ у складі десяти семантичних блоків [2: 8]. Карітативний блок об'єднує п'ять ознак дослідженого концепту і складає 5,05 % його структури. Нами було виокремлено такі карітативні ознаки концепту КОХАННЯ фольклорно-магічної картини світу українських любовних замовлянь:

1) ОЗ добрий, ласкавий до СЗ, наче Бог (1,01 %):

Як от Бога, так і од тебе, [ім'я], уся ласка, доброта на мене [4: 37].

2) Ласка СЗ як каузатор прихильності ОЗ (1,01 %):

Я проти тебе з ласкою, ти до мене з добротою і з ласкою [4: 37].

3) Материнська любов, турбота та прив'язаність ОЗ до СЗ (1,01 %):

Як не покидати корові теляти, так не покидати матері дитяти, і так не покидати родженому, хрещеному, молитвеному [ім'я] роджену, хрещену, молитвену [ім'я] [3: 77].

4) Жалість (1,01 %):

Дай же, Боже, щоб за мною, [ім'я], красунею, [ім'я] так плакав, аж поки не полюбив, а тоді жалів, других не любив [1: 228].

5) Глядіти, шукати очима (1,01 %):

Я до тебе на соколі йду, ти ж глянь на мене соколиними очима і привернися до мене своїм добрим серцем до народженної, хрещеної і молитвяної раби Божої [ім'я] [4: 37].

Аналіз текстів англійських любовних замовлянь дав змогу виявити 53 семантико-когнітивних ознак концепту КОХАННЯ у складі десяти семантичних блоків [2: 9]. Карітативний блок об'єднує вісім ознак дослідженого концепту і складає 8,25 % його структури. Нами було виокремлено такі карітативні ознаки концепту КОХАННЯ фольклорно-магічної картини світу англійських любовних замовлянь:

1) Вірність (2,25 %):

Goddess of love, God of desire, bring to me fidelity [5: 265]; I light this incense for the increase of that love and for mutual fidelity and respect [7: 140]; Incense of faithfulness, incense of truth, bring love that will last [7: 140].

2) Відданість (0,75 %):

I empower these flowers with love, devotion, and harmony [9: 126].

3) Повага (0,75 %):

I light this incense for the increase of that love and for mutual fidelity and respect [7: 140].

4) Підтримка (0,75 %):

I light this incense that love will be compassionate, ever supportive, accepting of frailties [7: 141].

5) Турбота й піклування (1,5 %):

Fire, come from this wood, bring love and caring [5: 256]; Love I pledge, truth I offer, care and kindness [7: 142].

6) Співчуття (0,75 %):

I light this incense that love will be compassionate, ever supportive, accepting of frailties [7: 141].

7) Доброта (0,75 %):

Love I pledge, truth I offer, care and kindness [7: 142].

8) Поблажливість до слабкості (0,75 %):

I light this incense that love will be compassionate, ever supportive, accepting of frailties [7: 141].

Аналіз текстів французьких любовних замовлянь дав змогу виявити 72 семантико-когнітивні ознаки концепту КОХАННЯ у складі дев'яти семантичних блоків [2: 11]. Карітативний блок об'єднує чотири ознаки дослідженого концепту і складає 3,59 % його структури. Нами було виокремлено такі карітативні ознаки концепту КОХАННЯ фольклорно-магічної картини світу французьких любовних замовлянь:

1) Вірність (1,07 %):

Amoureux(se), sois fidèle! [8: 103]; *Grand saint Valentin, accordez-moi de voir en songe celui qui sera pour moi un conjoint fidèle* [8: 177]; *Je te consacre par le feu [en passant près de la bougie] pour que [nom] me soit fidèle. Je te consacre par l'eau [en jetant quelques gouttelettes d'eau] pour que [nom] me soit fidèle. Je te consacre par la terre [en saupoudrant d'un peu de terre] pour que [nom] me soit fidèle* [11: 79].

2) Ніжність (1,79 %):

Que l'image lumineuse de mon désir et la douce image de ma bien-aimée soient unies à jamais dans un amour tendre [10: 28]; *Que par la grâce de ton Grand et Puissant Génie Maktus je rencontre l'être que j'aimerai avec tendresse* [10: 33]; *Qui viendra à moi pour m'aimer doucement* [10: 26]; *Que Anaël saura te rendre affectueux et tendre envers moi [vous nommer]* [8: 185]; *Que tu aies à m'aimer aussi tendrement que la Vierge Marie aima son fils* [6: 91].

3) Увага (0,35 %):

Grand saint Valentin, accordez-moi de voir en songe celui qui sera pour moi un conjoint attentionné [8: 177].

4) Солодкий погляд на об'єкт кохання (0,35 %):

De la même façon que je te regarde, de la même façon tu dois me regarder. De la même façon que cette eau est sucrée, de la même façon tu dois me regarder [11: 78].

Отже, аналіз текстів українських, англійських та французьких любовних замовлянь дав змогу виявити семантико-когнітивні ознаки концепту КОХАННЯ у складі карітативного блоку, який складає 5,05 % структури дослідженого концепту в українській фольклорно-магічній картині світу (5 ознак), 8,25 % – в англійській (8 ознак) та 3,59 % – у французькій (4 ознаки). Спільними для української та англійської фольклорно-магічних картин світу є ознаки доброти, турботи / піклування та жалості / співчуття / поблажливості до слабкості. Україномовні носії магічної свідомості, також як і франкомовні, вважають ознакою кохання ласку, ніжність а також те, що суб'єкт кохання дивиться, шукає очима об'єкт кохання. Спільними для англійської та

французької фольклорно-магічних картин світу є ознака вірності. Інші карітативні ознаки концепту КОХАННЯ є етноспецифічними, а саме: материнська прив'язаність для української мови, відданість, повага, підтримка – для англійської, увага – для французької. Плідним для подальших студій у цьому напрямку ми вважаємо дослідження репрезентації концепту КОХАННЯ у любовних замовляннях інших етнолінгвокультур.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ви, зорі-зориці... : укр. народна магічна поезія : замовляння / упоряд. М. Г. Василенко, Т. М. Шевчук ; передм. М. Г. Василенка. – К. : Молодь, 1991. – 336 с.
2. Кіреєнко К. В. Когнітивні та прагматичні характеристики жанру любовних замовлянь у різносистемних мовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15 „Загальне мовознавство” / К. В. Кіреєнко. – Донецьк, 2013. – 20 с.
3. Словесна магія українців / упоряд. В. П. Фісун. – К. : Б-ка українця, 1998. – 104 с.
4. Українські замовляння / упоряд. М. Н. Москаленко ; авт. передм. М. О. Новикова. – К. : Дніпро, 1993. – 309 с.
5. Ball P. J. The Ultimate Book of Spells / Pamela J. Ball. – London : Arcturus Publishing Limited, 2007. – 352 p.
6. Delmas M.-Ch. Petits et Grands Secrets de Magie Amoureuse / Marie-Charlotte Delmas. – Paris : Éditions Fetjaine, 2009. – 144 p.
7. Eason C. A Practical Guide to Witchcraft and Magick Spells / Cassandra Eason. – Norfolk : Foulsham, 2001. – 256 p.
8. Guérin P. La Magie Amoureuse / Patrick Guérin. – Paris : Éditions Grancher, 2002. – 197 p.
9. Knight S. Faery Magick : Spells, Potions, and Lore from the Earth Spirits / Sirona Knight. – New Jersey : New Page Books, 2003. – 223 p.
10. Saint-Martin Ph. Les Clefs de la Magie Pratique / Philippe Saint-Martin. – Paris : Éditions Bussière, 2001. – 173 p.

11.Travoff A. Guide Pratique de la Magie d'Amour / Alexandre Travoff. – Paris : Éditions Cristal, 2005. – 158 p.